УДК 141.3:316.32:004.8
DOI https://doi.org/https://doi.org/10.31392/cult.alm.2026.2.42

Сохан Олександр Володимирович,
аспірант кафедри соціальної філософії, філософії освіти
та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
orcid.org/0009-0003-3963-6399
sohan.o.v@gmail.com

АКСІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР ЦИФРОВОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ В УМОВАХ ПЕРЕХОДУ ВІД МЕРЕЖЕВОГО СУСПІЛЬСТВА ДО ЕПОХИ АЛГОРИТМІЧНОГО КОНТРОЛЮ

У статті здійснюється комплексний соціально-філософський та аксіологічний аналіз трансформації цифрової ідентичності особистості під час переходу від ідеалів мережевого суспільства до практик алгоритмічного управління. Дослідження ретроспективно розглядає ранні етапи формування інформаційного простору, коли цифрова ідентичність концептуалізувалася через призму відкритості та вільної комунікативної дії. Показано, що віртуальна реальність початково сприймалася як простір емансипації та рівноправності. Однак під впливом комерціалізації платформ відбувся фундаментальний зсув у системі суспільних цінностей. Доводиться, що сучасна архітектоніка цифрового світу базується на тотальному зборі та монетизації поведінкових даних у межах наглядового капіталізму. Алгоритми не просто фіксують людський досвід, але й активно втручаються у процес прийняття рішень, приховано маніпулюючи вибором та світоглядними орієнтирами особистості. Це спричиняє екзистенційне відчуження людини від власного віртуального «Я», яке зводиться до сконструйованого профілю, вигідного корпораціям. Наголошується на політичних загрозах цього феномену, зокрема поширенні гібридних форм несвободи та руйнуванні раціонального дискурсу. Приділено увагу етичному виміру: обґрунтовано потребу переосмислення теорій справедливості та їх адаптації до умов алгоритмічної нерівності. Проаналізовано вплив машинного контролю на освітній простір Smart-суспільства та академічне середовище, де інтелектуальна автономія опиняється під загрозою алгоритмічної урядовості. Зроблено висновок, що ефективною протидією цифровій диктатурі має стати докорінне оновлення філософії освіти. Формування критично мислячої особистості, здатної захистити власну автономію, та перехід до ціннісно-орієнтованої епістократії є головними умовами збереження людської гідності. Відновлення міцного етичного фундаменту та встановлення меж втручання алгоритмів визначено як запоруку сталого інноваційного розвитку.

Ключові слова: цифрова ідентичність, аксіологічний вимір, мережеве суспільство, алгоритмічний контроль, наглядовий капіталізм, філософія освіти, алгоритмічна справедливість, Smart-суспільство, комунікативна дія, віртуалізація.

© Сохан О.В., 2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0

Sohan Oleksandr,
Postgraduate student of the Department of Social Philosophy,
Philosophy of Education and Educational Policy
Drahomanov Ukrainian State University
orcid.org/0009-0003-3963-6399
sohan.o.v@gmail.com

AXIOLOGICAL DIMENSION OF DIGITAL IDENTITY IN THE CONDITIONS OF TRANSITION FROM NETWORK SOCIETY TO THE ERA OF ALGORITHMIC CONTROL

The article carries out a comprehensive socio-philosophical and axiological analysis of the transformation of the digital identity of the individual during the transition from the ideals of a network society to the practices of algorithmic management. The study retrospectively examines the early stages of the formation of the information space, when digital identity was conceptualized through the prism of openness and free communicative action. It is shown that virtual reality was initially perceived as a space of emancipation and equality. However, under the influence of the commercialization of platforms, a fundamental shift in the system of social values has occurred. It is proved that the modern architectonics of the digital world is based on the total collection and monetization of behavioral data within the framework of surveillance capitalism. Algorithms not only record human experience, but also actively intervene in the decision-making process, covertly manipulating the choice and worldview of the individual. This causes an existential alienation of a person from his own virtual "I", which is reduced to a constructed profile beneficial to corporations. The political threats of this phenomenon are emphasized, in particular, the spread of hybrid forms of unfreedom and the destruction of rational discourse. Attention is paid to the ethical dimension: the need to rethink theories of justice and adapt them to the conditions of algorithmic inequality is substantiated. The impact of machine control on the educational space of the Smart Society and the academic environment, where intellectual autonomy is threatened by algorithmic governmentality, is analyzed. It is concluded that an effective countermeasure to digital dictatorship should be a radical renewal of the philosophy of education. The formation of a critically thinking personality capable of protecting one's own autonomy and the transition to a value-oriented epistocracy are the main conditions for preserving human dignity. The restoration of a solid ethical foundation and the establishment of limits to the intervention of algorithms are identified as the key to sustainable innovative development.

Key words: digital identity, axiological dimension, network society, algorithmic control, surveillance capitalism, philosophy of education, algorithmic justice, Smart society, communicative action, virtualization.

Вступ. Сучасний етап цивілізаційного розвитку відзначається стрімкими і глибинними трансформаціями, які докорінно змінюють сутність людського буття. Формування глобального інформаційного простору призвело до появи нового феномену – цифрової ідентичності особистості. Спочатку цей процес розгортався та концептуалізувався через призму мережевого суспільства, де головними орієнтирами виступали відкритість, свобода та вільний обмін даними. Теоретики кінця двадцятого століття, зокрема Мануель Кастельс, вбачали в Інтернеті децентралізований простір для безмежного розширення людських можливостей. Віртуальна реальність здавалася ідеальним майданчиком для реалізації теорії комунікативної дії Юргена Габермаса. Користувачі та перші дослідники щиро вірили, що глобальні мережі здатні забезпечити безпрецедентний рівень демократії та суспільної рівноправності. У цей період аксіологічний вимір цифрового «Я» базувався на ідеалах свободи самовираження та добровільної горизонтальної колаборації. Цифрова ідентичність сприймалася переважно як інструмент особистісної емансипації, що дозволяє людині долати географічні чи соціальні бар'єри. Відповідно, освітні та культурні інституції активно адаптувалися до вимог Smart-суспільства, впроваджуючи новітні комунікативні технології. Проте з часом ця оптимістична парадигма почала стикатися з новими, непередбачуваними викликами комерціалізації та тотального моніторингу.

Перехід від класичного відкритого мережевого суспільства до епохи алгоритмічного контролю знаменує собою фундаментальний зсув у всій системі людських цінностей. Як слушно зазначає Шошана Зубофф, ми стали свідками стрімкого зародження наглядового капіталізму, де безпосередній людський

досвід перетворюється на безкоштовну сировину. Кожна дія, емоція чи найменша реакція користувача у віртуальному просторі тепер ретельно фіксується, монетизується та аналізується. Замість вільного суб'єкта комунікації людина поступово і непомітно перетворюється на об'єкт алгоритмічного управління та економічного прогнозування. Штучний інтелект та складні алгоритми починають жорстко визначати не лише інформаційну стрічку, але й світоглядні орієнтири особистості. Це створює серйозну екзистенційну загрозу для індивідуальної автономії, оскільки машинні системи маніпулюють нашим вибором ще до моменту його усвідомлення.

У таких умовах цифрова ідентичність частково втрачає свою автентичність, стаючи сконструйованим профілем, вигідним виключно для технологічних корпорацій. Політичні та соціальні наслідки цього процесу ведуть до поширення нових гібридних форм несвободи, про які сьогодні застерігає Тімоті Снайдер. Відбувається небезпечна підміна справжніх людських чеснот на штучні метрики віртуальної успішності, такі як кількість вподобань чи охоплень аудиторії. Таким чином, віртуалізація «Я» з простору вільної самореалізації стрімко перетворилася на простір тотального цифрового контролю та відчуження.

З огляду на ці тривожні тенденції, нагальною науковою потребою стає глибокий аксіологічний аналіз процесу формування сучасної цифрової ідентичності. Філософська рефлексія має дати чітку відповідь на питання про те, як саме зберегти людську гідність у цих нових технологічних реаліях. Необхідно критично переосмислити класичні концепції справедливості, зокрема ідеї Джона Ролза, адаптувавши їх до безпрецедентних умов алгоритмічної нерівності. Ціннісна парадигма демократичного суспільства гостро потребує захисту від агресивного втручання предиктивних алгоритмічних систем у наше приватне життя.

Надзвичайно важливу роль у цьому захисному механізмі відіграє система освіти, яка має випереджально формувати критичне мислення здобувачів.

Сучасна філософія освіти повинна пропонувати дієві світоглядні механізми протидії непомітній алгоритмічній детермінації свідомості особистості. Інноваційний людський розвиток сьогодні просто неможливий без чіткого усвідомлення меж втручання цифрових технологій у формування нашого "Я". Ми маємо повернути втрачену суб'єктність користувачу, спільно визначивши нові, справедливі етичні стандарти функціонування глобального цифрового середовища. Тільки через відновлення міцного ціннісного фундаменту можлива побудова гармонійного та безпечного симбіозу між людиною та інформаційними машинами.

Саме тому дослідження трансформації цінностей під час транзиту до епохи алгоритмічного контролю є вкрай актуальним та своєчасним завданням.

Мета статті – на основі зіставлення двох ціннісних парадигм (емансипативної парадигми мережевого суспільства та парадигми наглядового капіталізму) розкрити механізми відчуження особистості від власного цифрового «Я» та обґрунтувати філософсько-освітні умови відновлення суб'єктності користувача в епоху алгоритмічного контролю

Методологічну основу дослідження становить комплексний соціогуманітарний підхід, що інтегрує здобутки соціальної філософії, аксіології та критичної теорії суспільства. Провідним у роботі є аксіологічний підхід, який дозволяє виявити та проаналізувати глибинні ціннісні трансформації цифрової ідентичності під впливом новітніх технологій. Для осмислення суперечностей між задекларованою свободою відкритого мережевого суспільства та реальними владними практиками наглядового капіталізму застосовано діалектичний метод. Використання інструментарію критичної теорії (з опертям на концепції Ю. Габермаса та Ш. Зубофф) дає змогу деконструювати механізми алгоритмічного контролю, відчуження та прихованої маніпуляції свідомістю суб'єкта.

Виклад основного матеріалу. Осмислення цифрової ідентичності неможливе без ретроспективного погляду на витоки формування глобального інформаційного простору. На ранніх етапах розвитку мережевих технологій наукова спільнота здебільшого поділяла техноптимістичні погляди. Фундаментальні праці кінця двадцятого та початку двадцятого першого століття фіксували появу абсолютно нового типу соціальної організації. Відкритість, горизонтальна взаємодія та децентралізація проголошувалися ключовими цінностями

нової ери. Дослідники вважали, що архітектура Інтернету автоматично гарантуватиме рівність доступу до інформаційних ресурсів. Саме в цей період активно формується концепція мережевого суспільства, яке базується на потоках інформації. Індивід у такому суспільстві отримує безпрецедентну можливість вільно конструювати власне віртуальне «Я». Цифрова ідентичність розглядається як динамічний конструкт, що легко долає географічні та культурні обмеження фізичного світу. Як зазначав один із найвідоміших дослідників цього феномену, Інтернет перетворився на технологічний базис організаційної форми інформаційної епохи (Кастельс, 2007, p. 145).

Цей ранній етап віртуалізації суспільства також супроводжувався глибокими сподіваннями на розвиток справжньої демократії. Філософський дискурс того часу активно запозичував концепції вільного раціонального обговорення суспільних проблем. Електронні мережі здавалися ідеальним втіленням публічної сфери, не обтяженої цензурою та державним примусом. Кожен користувач отримував право голосу, незалежно від свого соціального чи економічного статусу в реальному житті. Це відкривало шлях до подолання системних бар'єрів у соціальній комунікації та побудови солідарного суспільства. Цифрова ідентичність сприймалася як рівноправний суб'єкт діалогу, здатний брати участь у досягненні суспільного консенсусу. Віртуальний простір нібито гарантував умови для ідеальної мовленнєвої ситуації, де перемагає виключно сила кращого аргументу.

Подібний підхід прямо перегукується з ідеями про те, що раціоналізація суспільства має відбуватися через вільну та неспотворену комунікативну взаємодію (Habermas, 1984, p. 285). Проте, як засвідчив подальший розвиток технологій, ці ідеалістичні сподівання виявилися значною мірою передчасними.

Поступово аксіологічний вимір цифрової ідентичності почав зазнавати суттєвих трансформацій під впливом нових соціокультурних реалій. Мережева парадигма вийшла за межі суто технологічного інструменту, ставши визначальним фактором світоглядної орієнтації людини. Замість класичних екзистенційних питань про сенс буття, на перший план вийшли проблеми ефективної самопрезентації в онлайні. Сформувалася нова система цінностей, у якій віртуальний статус та публічна видимість стали важливішими за внутрішню глибину особистості.

Людина почала адаптувати своє «Я» до вимог інформаційного середовища, перетворюючись на активного споживача та транслятора контенту. Відповідно, цифрова ідентичність перетворилася на своєрідний капітал, який потребує постійного інвестування часу та уваги. Ці процеси актуалізували потребу в глибокому філософському осмисленні нових ціннісних пріоритетів інформаційної доби. Адже саме в цей час стало очевидним, що зміна технологічної бази неодмінно тягне за собою зміну морально-етичних орієнтирів. Тому дослідники цілком обґрунтовано наголошують на необхідності вивчення ціннісних засад самого існування людини в межах сучасного мережевого суспільства (Кравченко, 2014, p. 58). Цей аксіологічний зсув підготував ґрунт для наступного, більш жорсткого етапу еволюції цифрового світу.

Архітектоніка мережевого суспільства поступово ускладнювалася, породжуючи нові форми соціальної та економічної нерівності. Відкритість Інтернету, яка спочатку вважалася його головною перевагою, стала інструментом концентрації влади в руках технологічних гігантів. Платформи, що раніше виконували роль нейтральних посередників, почали активно формувати власну політику управління поведінкою користувачів. Це призвело до виникнення специфічних детермінант, які почали жорстко структурувати віртуальний простір. Замість хаотичної та вільної мережі утворилися потужні інформаційні монополії, що контролюють левову частку цифрових потоків. У таких умовах цінність особистості стала вимірюватися її здатністю генерувати дані, корисні для системи. Цифрова ідентичність опинилася в прямій залежності від архітектури платформ, які диктують правила гри та визначають межі дозволеного. Українські філософи звертають особливу увагу на те, як саме ціннісна парадигма трансформується в умовах багатовимірної структури сучасних мереж (Кузнецов, Пустовіт, 2014, p. 137).

Зрозуміло, що суб'єктність людини у такій складній конфігурації зазнає серйозного тиску та потребує нових способів захисту. Цей тиск неминуче веде до остаточного переходу від

епохи вільної мережі до епохи жорсткого контролю.

На сучасному етапі ми стикаємося з безпрецедентним явищем, яке докорінно змінює правила існування цифрової ідентичності. Йдеться про становлення економічної моделі, що базується на тотальному зборі та аналізі поведінкових даних користувачів. Будь-яка активність людини в мережі фіксується і перетворюється на товар, що продається на ринках поведінкових прогнозів. Алгоритми не просто спостерігають за нами, вони активно втручаються в процес прийняття рішень, маніпулюючи нашими бажаннями та емоціями. Це створює ілюзію вільного вибору, хоча насправді дії особистості вже давно спрогнозовані та спрямовані в потрібне русло. Цифрова ідентичність у цій парадигмі зводиться до набору алгоритмічних профілів, які часто не мають нічого спільного зі справжньою людською сутністю.

Людина відчужується від власного досвіду, втрачаючи право на приватність та екзистенційну автономію. Цей феномен отримав влучну назву наглядового капіталізму, який проголошує людський досвід безкоштовною сировиною для прихованих комерційних практик видобутку та аналізу (Zuboff, 2019, p. 405). Захист людського майбутнього на цьому новому рубежі влади стає головним філософським викликом нашого часу. Без опору цій системі ми ризикуємо остаточно втратити контроль над власним життям.

Алгоритмічний контроль має не лише економічні, але й глибокі політичні наслідки, загрожуючи основам демократичного устрою. Технології маніпуляції свідомістю активно використовуються для поляризації суспільства та поширення дезінформації. Користувачі опиняються в інформаційних бульбашках, де їм пропонують лише ті факти, які підтверджують їхні існуючі упередження. Це руйнує простір спільної реальності, роблячи неможливим раціональний політичний діалог, на який так сподівалися теоретики минулого. Замість емансипації цифрова ідентичність стає об'єктом цілеспрямованих інформаційних атак та пропагандистських кампаній.

Авторитарні режими блискуче освоїли інструменти алгоритмічного управління для придушення інакомислення та посилення власної влади. Поняття свободи і правди релятивізуються, поступаючись місцем емоційним реакціям, які легко провокувати та спрямовувати. Сучасні мислителі попереджають про цілеспрямоване руйнування демократичних інститутів та формування нових форм політичної несвободи в Європі та Америці (Snyder, 2018, p. 210). У такому контексті збереження автентичного цифрового «Я» вимагає неабиякої інтелектуальної мужності та критичного мислення. Філософія має розробити дієві механізми спротиву цій масштабній цифровій тиранії.

Вплив алгоритмів не обмежується макрополітичним рівнем; він проникає в найінтимніші сфери інтелектуальної діяльності людини. Навіть у академічному середовищі, яке традиційно вважалося оплотом вільної думки, машинні системи починають диктувати свої правила. Алгоритми перевірки на плагіат, системи ранжування публікацій та інструменти автоматизованого оцінювання формують нову дисциплінарну владу. Дослідники та студенти змушені підлаштовувати свій стиль письма та спосіб мислення під вимоги машинних аналізаторів. Відбувається своєрідна стандартизація творчого процесу, де оригінальність часто сприймається алгоритмом як відхилення від норми.

Це призводить до формування слухняної цифрової ідентичності науковця, який орієнтується не на пошук істини, а на задоволення технічних критеріїв системи. Інтелектуальна автономія поступово заміщується алгоритмічною урядовістю, яка непомітно керує процесом створення та поширення знань. На це явище звертають увагу критики, які аналізують те, як алгоритмічне управління структурує та обмежує академічне письмо (Introna, 2016, p. 34).

Таким чином, екзистенційний вимір наукового пошуку редукується до механічного виконання заздалегідь запрограмованих інструкцій. Повернення до ціннісно-орієнтованої освіти вимагає критичного переосмислення ролі технологій у навчальному процесі.

Зростаюча влада алгоритмів змушує нас по-новому поглянути на класичні етичні та соціально-філософські категорії. Зокрема, проблема справедливості набуває абсолютно нового виміру в умовах алгоритмічного розподілу ресурсів та можливостей. Машинні

системи часто успадковують та масштабують соціальні упередження своїх творців, дискримінуючи вразливі групи населення. Непрозорість алгоритмічних рішень робить практично неможливим оскарження несправедливих вердиктів, що виносить штучний інтелект. Це порушує базовий принцип рівних можливостей, оскільки життєві перспективи людини значною мірою визначаються прихованими математичними моделями. Етичний вимір цифрової ідентичності вимагає невідкладної розробки нових концепцій алгоритмічної справедливості та підзвітності.

Нам необхідно адаптувати традиційні філософські ідеї до реалій суспільства, де ключові рішення приймаються без участі людини. Базовим орієнтиром у цьому процесі може стати класична вимога щодо того, що соціальні та економічні нерівності мають бути влаштовані так, щоб приносити найбільшу користь найменш забезпеченим членам суспільства (Rawls, 1971, p. 142). Тільки спираючись на міцний моральний фундамент, ми зможемо ефективно протистояти дегуманізації цифрового простору. Відновлення справедливості в епоху алгоритмів є ключовою умовою збереження людської гідності.

Важливим інструментом подолання негативних наслідків алгоритмічного контролю є модернізація глобальної системи освіти. Інформатизація суспільства вимагає не простого забезпечення шкіл та університетів технікою, а докорінної зміни освітньої парадигми. Здобувачі освіти повинні не лише опановувати цифрові навички, але й глибоко розуміти філософські засади функціонування інформаційного середовища. У цьому контексті глобалізаційні процеси ставлять перед філософією освіти завдання щодо формування критично мислячої особистості, здатної захистити своє віртуальне «Я» (Кивлюк, 2014, p. 196).

Лише усвідомлена цифрова ідентичність може стати дієвим бар'єром на шляху алгоритмічних маніпуляцій. Водночас розвиток розумних міст та інтелектуальних мереж формує абсолютно нове середовище для соціалізації та навчання молоді. Освітній простір поступово інтегрується в інфраструктуру так званого Smart-суспільства, де навчання стає безперервним та повсюдним. Це відкриває унікальні перспективи для індивідуалізації освітніх траєкторій, але водночас посилює ризики тотального цифрового нагляду за студентами. Тому проблема формування та збереження автономної людини в освітньому просторі сучасного високотехнологічного суспільства набуває надзвичайної гостроти (Воронкова, Кивлюк, 2017, p. 91). Відповіддю на ці комплексні виклики має стати нова педагогічна етика, що ставить у центр свободу особистості.

Завершуючи аналіз аксіологічних вимірів цифрової ідентичності, варто наголосити на вирішальній ролі знань у сучасному світі. Епоха алгоритмічного контролю вимагає переходу до нової форми управління суспільними процесами, яка б базувалася на свідомій компетентності та експертності.

Влада інтелекту має стати ефективною противагою владі корпорацій та сліпих математичних алгоритмів. Це зумовлює високу актуальність концепції правління тих, хто знає, де провідна роль у суспільстві належить високоосвіченим фахівцям (Андрущенко, 2021, p. 8). Епістократичний підхід до розвитку освіти здатен забезпечити підготовку еліти, яка зможе керувати складними технологічними системами на засадах гуманізму. Цифрова ідентичність такої еліти має базуватися на глибокій моральній відповідальності за спільне майбутнє людства. Розвиток науки та впровадження інноваційних технологій повинні слугувати не меті тотального контролю, а меті розкриття творчого потенціалу кожної людини. Адже саме якісна, ціннісно-орієнтована освіта та передова наука сьогодні є безальтернативною основою для сталого інноваційного людського розвитку (Кремень, Луговий, Саух, 2020, p. 3).

Трансформація цифрового простору має відбуватися не під диктовку наглядового капіталізму, а виключно згідно з ідеалами розуму, свободи та справедливості. Лише за таких умов перехід від мережевого суспільства до нової технологічної ери стане кроком вперед, а не пасткою для людської суб'єктності.

Висновки. Початкові сподівання на віртуальний простір як на ідеальне середовище вільної комунікативної дії та емансипації зіткнулися з реаліями тотальної комерціалізації, де суб'єктність людини редукується до масиву поведінкових даних, а її життєвий вибір піддається невидимій предиктивній маніпуляції. Ця трансформація нівелює автентичність цифрового "Я", перетворюючи його на керований

конструкт для економічного збагачення монополій та політичного домінування, що генерує нові гібридні форми несвободи. З огляду на ці загрози, збереження людської гідності та екзистенційної автономії вимагає термінового розроблення новітніх концепцій алгоритмічної справедливості та захисту приватності.

Вирішальну роль у цьому процесі має відіграти докорінне оновлення системи освіти, яка, спираючись на ідеали інтелектуального лідерства та критичного мислення, здатна сформувати особистість, готову свідомо протистояти цифровій диктатурі та повернути технологічний прогрес у русло справжнього гуманістичного розвитку.

Список використаних джерел:

Андрущенко, В. П. (2021). Епістократія освіти. ***Вища освіта України***, 2, 5–12. DOI: https://doi.org/10.31392/NPU-VOU.2021.2(81).01.

Воронкова, В. Г., Кивлюк О. П. (2017). Людина в освітньому просторі Smart-суспільства. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems*, *10–11*, 88–95.

Кастельс, М. Інтернет-галактика. Міркування щодо Інтернету, бізнесу і суспільства. Пер. з англ. К. : Ваклер, 2007, 304 с.

Кивлюк, О. П. (2014). Глобалізація та інформатизація освіти в предметному полі філософії освіти, *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*, *57*, 192–200.

Кравченко, Т. О. (2014). Аксіологічний аспект інформаційно-мережевої парадигми. *Філософія науки: традиції та інновації*, *1*(9), 53–63.

Кремень, В. Г., Луговий, В. І., Саух, П. Ю. (2020). Освіта і наука–основа інноваційного людського розвитку. *Вісник НАПН України*, 2(2), 1–5. https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-14-3.

Кузнецов, А. Ю., Пустовіт, Н. В. (2014). Детермінанти ціннісної парадигми мережевого суспільства М. Кастельса у контексті його багатовимірної архітектоніки. *Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія*. Вип. 1. С. 135–139. https://doi.org/10.18372/2412-2157.19.10348.

Habermas, J. (1984). The Theory of Communicative Action: Reason and the Rationalization of Society. Beacon Press. https://www.beacon.org/The-Theory-of-Communicative-Action-P1305.aspx.

Introna, L. D. (2016). Algorithms, Governance, and Governmentality: On Governing Academic Writing. *Science, Technology, & Human Values, 41*(1), 17–49. https://doi.org/10.1177/0162243915587360.

Rawls, J. (1971). A Theory of Justice. Belknap Press, 1971, https://www.hup.harvard.edu/catalog.php?isbn=9780674000780.

Snyder, T. (2018). The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America. Tim Duggan Books. 368 p.

Zuboff, S. (2019). The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power, New York: Public Affairs. 704 p.

References:

Andrushchenko, V. P. (2021). Epistokratiia osvity [Epistocracy of education]. *Vyshcha osvita Ukrainy, 2*, 5–12.

Voronkova, V. H., & Kyvliuk, O. P. (2017). Liudyna v osvitnomu prostori Smart-suspilstva [The individual in the educational space of Smart society]. *Interdisciplinary Studies of Complex Systems, 10–11*, 88–95.

Castells, M. (2007). Internet-halaktyka. Mirkuvannia shchodo Internetu, biznesu i suspilstva [The Internet Galaxy: Reflections on the Internet, Business, and Society] (Trans. from English). Kyiv: Vakler.

Kyvliuk, O. P. (2014). Hlobalizatsiia ta informatyzatsiia osvity v predmetnomu poli filosofii osvity [Globalization and informatization of education in the subject field of philosophy of education]. *Humanitarnyi visnyk Zaporizkoi derzhavnoi inzhenernoi akademii, 57*, 192–200.

Kravchenko, T. O. (2014). Aksiolohichnyi aspekt informatsiino-merezhevoi paradyhmy [The axiological aspect of the information-network paradigm]. *Filosofiia nauky: tradytsii ta innovatsii, 1*(9), 53–63.

Kremen, V. H., Luhovyi, V. I., & Saukh, P. Yu. (2020). Osvita i nauka – osnova innovatsiinoho liudskoho rozvytku [Education and science as the foundation of innovative human development]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, 2*(2), 1–5. https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-2-14-3.

Kuznetsov, A. Yu., & Pustovit, N. V. (2014). Determinanty tsinnisnoi paradyhmy merezhevoho suspilstva M. Kastelsa u konteksti yoho bahatovymirnoi arkhitektoniky [Determinants of the value paradigm of M. Castells' network society in the context of its multidimensional architectonics]. *Visnyk Natsionalnoho aviatsiinoho universytetu. Filosofiia. Kulturolohiia, 1*, 135–139.

Habermas, J. (1984). The Theory of Communicative Action: Reason and the Rationalization of Society. Boston: Beacon Press.

Introna, L. D. (2016). Algorithms, Governance, and Governmentality: On Governing Academic Writing. *Science, Technology, & Human Values, 41*(1), 17–49. https://doi.org/10.1177/0162243915587360.

Rawls, J. (1971). A Theory of Justice. Cambridge, MA: Belknap Press.

Snyder, T. (2018). The Road to Unfreedom: Russia, Europe, America. New York: Tim Duggan Books.

Zuboff, S. (2019). The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power. New York: PublicAffairs.

Дата першого надходження статті до видання: 31.03.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.04.2026
Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026